

ШТА ЈЕ ПРИЧЕШЋЕ?

Причешће спада у једну од седам Светих Тајни. Врхунац љубави и заједништва између Бога и човека јесте Света Тајна Причешћа. У тој тајни под видом хлеба и вина хришћанин прима право Тело и праву Крв Господа Исуса Христа. Као што су обичан хлеб и обично вино потребни за окрепљење човекова тела, тако је Причешће у виду хлеба и вина окрепљење душе хришћанске. Христос каже: "Заиста, заиста, кажем вам, ако не једете тела Сина Човечијега и не пијете крви Његове немате живота у себи. Ко једе моје тело и пије моју крв – има живот вечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан. Јер моје је тело право јело, и моја је крв право пиће. Ко једе моје тело и пије моју крв – остаје у мени и ја у њему... То је хлеб који је сишао с неба. Не као што су оцеви јели и мрли; ко једе овај хлеб живеће довека" (Јн 6, 53-58).

Да би верник могао да се причести светим даровима, мора да буде за то потпуно спреман. Ако је верник здрав, онда је његова припрема строжа. Данас се обично причешћују верници у току поста (Божихњег, Васкршњег, Петровског и Госпојинског). Пре причешћа верник пости недељу дана. За лица која су болесна, припрема је блажа, што се тиче јела

Причешћу се приступа тек онда пошто се верник исповедио. Ако га је исповедник разрешио грехова и утврдио да је спреман за Св. Причешће – биће причешћен.

Пожељно је да се верници причешћују што чешће, како би били у сталној заједници са Господом Исусом Христом, на корист свога душевнога и телеснога здравља. У првим вековима тако су и радили хришћани. Зато су и живели под посебном Божијом благодаћу, па су живели у љубави и заједништву, не плашећи се чак ни мучења од стране незнабожаца. Христос, кога су они примали у Причешћу под видом хлеба и вина, давао им је снагу за храброст и свети живот.

Има случајева када се обавезне припреме за Причешће могу изоставити. То се односи на тешке болеснике, који су болешћу привезани за постељу, или им је болест таквог карактера да захтева брзо Причешће, како би се болесник пре смрти сјединио са Богом. То Причешће се обично обавља у

самом дому. Свештеник доноси свете дарове у дом болесника, претходно га исповеди, па га причести.

Овде треба напоменути да се не може свако Причешће болесника сматрати последњим. Има болесника који су болешћу привезани за постељу, па им је немогуће да дођу у цркву на Причешће. У том случају сам свештеник долази код болесника и причешћује га за здравље душе и тела.

Кад год је верник у пирлици да прими тело и крв Господа Исуса Христа, треба да се пред тим поклони као пред најсветијом тајном, настојећи да за то време мисао и осећања посвети искључиво Богу и његовој љубави према човеку.

Из књиге "Веронаука у кући"

ПАТРИЈАРХ ПАЛВЛЕ О ПРИЧЕШЋУ

Шта за духовни живот хришћана значи Свето Причешће јасно је из речи самога Господа: "Ја сам хлеб живи који сиђе с неба; ако ко једе од овога хлеба живеће заувек... Ако не једете тело Сина Човечијега и пијете крви Његове, немате живота у себи. Који једе Моје тело и пије моју крв, има живот вечни; и Ја ћу га васкрснути у последњи дан. Јер тело моје истинско је јело, а крв је моја истинско пиће" (Јн 6, 51, 53-55). Из потпуне вере у ове речи Господње, први су хришћани журили Св. Причешћу не по неком наређењу, него непосредно из осећања да без Њега не могу духовно живети, управо онако као што човек не дише по наређењу, него спонтано, осећајући да се без ваздуха гуши и да умире. Одлазили су свагда недељом и празником на Св. Литургију, и на ђаконов позив – "Са

страхом Божијим и вером приступите!" сви су у реду прилазили и причешћивали се.

Они су при том потпуно осећали да приступају најдубљој тајни наше вере и највећем дару Божијег милосрђа, па су се трудили да Свесветом и Пречистом Богу, у Св. Причешћу, прилазе у чистоти и светости срца и душе. /.../ Онај који би ипак пао у грех, одмах се дизао, Исповешћу чистио душу од њега да не би у нечистоти примио Св. Причешће. /.../

На питање "којима треба дати за право, онима који се ретко причешћују или онима који то чине често", Св. Јован Златоусти одговара: "Ни једнима ни другима, него онима који се причешћују са чистом савешћу, чистим срцем и беспрекорним животом. Такви нека приступају свагда. А који нису такви – ни једанпут. Зато што они на себе навлаче суд, осуду, казну и муке".

/.../

Свети Исак Сиријски вели: "Ако ти имаш шта на брата, или брат на тебе, помири се. Ако то не учиниш, све што будеш приносио Богу неће бити примљено (Мк. 11, 25; Мт. 5, 23, 24). Ако ли испуниш ову заповест Господа, тад му се с поуздањем моли говорећи: Опрости ми, Господе, моје дугове као што сам и ја опростио брату своје испунивши Твоју заповест. И Човекољубац ће ти рећи као одговор: Ако си ти оставио, оставио сам и Ја, ако си ти опростио, опраштам и Ја твој дугове". Непраштање ближњему несумњиво доказује недостатак љубави, по речи Светог Јована Златоустог, што такође подвлачи и Свети Марко Подвижник: "Доказ искрене љубави јесте опраштање увреде. Тако је љубио свет и Господ". /.../ Треба, дакле, учинити све што се може да гнев не прерасте у мржњу.

Може ли верник јести мрсну храну у дан када се причешћује

Није храна, сама по себи, оно што нас чини достојним или недостојним Светог Причешћа, нити да нам мрсна храна може бити "на суд или осуду" ако је узимамо у мрсан дан у који смо се причестили, нити пак да заслужујемо "исцељење душе и тела" ако тог дана једемо посно. Друга је ствар ако мрсимо уз пост. Ни тада мрсна храна, разуме се, није грешна, погана по себи, него ми чинимо грех што преступамо заповест Божију о посту. Зато можемо мирне савести мрсити на празник Велике Госпојине или на Петровдан кад ови празници падну у мрсан седмични дан, иако смо се тога дана причестили, као што чине и свештеници и монаси у те дане после Причешћа. Исто тако, ако смо за време мрса, по упутству духовника, постили три-четири, или седам дана, пред Причешће, ако је мрсан дан, слободно можемо мрсити. Ако ли Велика Госпојина и

Петровдан падну у среду и петак, или се причестили или не причестили, тога дана ћемо држати ублажени пост на уљу и риби. /.../ У мрсне дане није забрањено да се једе посна храна, док је у посне забрањена мрсна. Тако и онај који би из страха да не претера у храни, на дан Причешћа, у мрсан дан, постио, не би учинио грех. Али то ипак треба да учини по благослову и руководству духовника.

Ако би било разлога да верник изузетно пости у те дане, кад се иначе не пости, могао би то учинити само по благослову и руководству духовника. Предузме ли то по својој вољи, у опасности је да његов пост буде фарисејски, те да осуђује оне који тако не чине, и да упути Богу молитву гордости: Боже, хвала ти што нисам као други људи, који не посте ни кад треба, кад је прописано, а ја, ето видиш, постим и кад није прописано.

То је став Православне Цркве, њега се треба држати, па бити ван опасности да ћемо прекршити пост, или склизнути у фарисејску сујету.

Како се треба клањати непосредно пред причешћивање

(Неки свештеници, непосредно пред Причешће, клањају се једни другима и присутнима у олтару, молећи опроштај, док други то не чине. Но и они који се клањају, не клањају се сви у исто време, нити на исти начин.)

Светим Причешћем верни остварују најприснију заједницу и јединство са Сином Божијим, постају "сателесници" са Њим. Јасно је да се Њему, Који је "Цар мира" и "мир наш", Који нам даје и оставља мир Свој, и по васкрсењу поздравља са "Мир вам", не може прићи ако се најпре не измиримо са својим ближњим. Кад је за приношење старозаветних жртава Христос наредио: "Ако принесеш дар свој жртвенику, и онде се сетиш да брат твој има нешто на тебе, остави онде дар свој пред жртвеником и иди и прво помири се с братом својим, па онда дођи и принеси дар свој", колико више заповест о миру важи за приношење новозаветне жртве Тела и Крви Његове! У томе смислу опомиње нас и апостол Павле: "Тежите за миром са свима"; "колико до вас стоји, мир имајте са свима људима"; "јер на мир нас је поозвао Бог".

Све ово односи се како на верне, тако особито на свештенике. Стога из старине у Службеницима, на почетку проскомидије, ставља се оваква опомена: "Свештеник који хоће да изврши Свету Тајну, дужан је најпре да буде измирен са свима, и да нема ништа против кога и, колико је могуће, да чува срце од рђавих помисли".

У средини Литургије, ђаконовим позивом: Возљубим друг друга... Света Црква позива све да једни другим даду целив мира, како би у једномислију исповедили веру у Свету Тројицу и принели "жртву хвале".

У старој Цркви сви присутни су целив мира вршили видљиво, доцније, због насталих нереда, само унутрашње, у мислима, док су свештенослужитељи и данас, према прописима у нашим Службеницима и Архијерејским чиновницима, обавезни да целив мира чине на видљив начин: "Ако буде два или више свештеника – вели се ту – то и они сви целивају свете (Дарове) и један другог у рамена; старији говоре: Христос посредје нас, а целивани одговара: И јест и будет. Тако исто и ђакони, ако их буде два или три, целивају сваки свој орар, онде где је знак крста, и један другог у рамена, говорећи исто што и свештеници. /.../

Архиепископ Венијамин вели: "Приступајући Причешћу, ђакон моли опроштај од свештеника. На исти начин и сваки мирјанин који жели да прими Причешће клања се присутнима и тајно или наглас говори: Оппростите ми! А на то, побуђени хришћанском љубављу, сви му одговарају: Бог да ти опрости!" /.../ Смирено се клања у правцу саслужитеља и присутних у олтару. Реч је овде о малом поклону.

Може ли се причестити болесник по узимању лека

/.../ На тешко оболеле, кад се може очекивати смрт, не могу се ови прописи примењивати свагда и у потпуности. /.../ Црква се свагда старала да тешко оболели верни, поред покајања и исповести, прими Свето Причешће, како би хришћански завршио свој живот на земљи и очишћен изашао пред Судију Праведнога.

Тешки болесник, без обзира на грех који је можда учинио, ако се за њега искрено каје, после исповести причешћује се ма био под забраном Причешћа наложеном му од стране неког другог свештеника – духовника. Исто тако се причешћује и жена ако јој се, у тешкој болести, десило месечно прање (менструација), или послепорођајно чишћење, и што иначе, у нормалним здравственим приликама, није допуштено. /.../ Такође се могу тешки болесници причестити и ако су узели нешто од јела. Причешће им се може дати и после узимања лекова. У току трајања тешке болести болесник се може причестити више пута.

Да ли треба брисати кашичицу после Причешћа сваког верника

/.../ По Јовану Ж. Бути: "Ни хигијенски ни естетски разлог не може да ме увери о потреби промене у начину причешћивања. ... Ако је учење наше Цркве истинито... онда је Свето Причешће огањ који сажиже који сажиже сваку нечистоћу не само душе, него и тела. Благодат Божија колико утиче на душу толико и на тело; свештеник се моли да Причешће Свето буде во исцјељеније души и тјела. А тело болује не само од похоти плоти – него и од разних болести. ... Ја се не бојим инфекције о Причешћу, а нисам још чуо да је и јадан свештеник био заражен тим путем". /.../

Према речи Господњој, у Цркви се кроз векове веровало да је Свето Причешће "хлеб који је сишао с неба, а не као што су оци јели и помрли. Ко једе овај хлеб живеће вечно" (Јн. 6, 58). Причешћујући се, ми постајемо једно тело с Христом Животодавцем. Врло лепо објашњење како то бива даје нам Свети Григорије Ниски: "мало квасца све тесто према себи уподоби. Тако обесмрћено Богом тело Господње, будући у нама, све претвара и мења према себи". /.../ Стога Црква верује да верни поставши Причешћем једно тело са Христом, и дошавши тако у додир са Његовим божанским енергијама не само да не могу да се заразе преко Светог Причешћа него да је оно извор живота и здравља. Свети Јован Кронштатски помиње више случајева исцељења од разних болести после Светог Причешћа: "Колико сам пута – вели он – имао прилике да видим болеснике истопљене као восак од болести, потпуно малаксале, умируће, а који су после Причешћа божанским тајнама, по својој срдачној жељи, или по мојој препоруци, на чудесан начин брзо се опорављали", па износи случај једног старца, једног ученика ниже гимназије, синчића трговца, старице, једне девојчице, одраслог човека итд.

Кад би се преко Причешћа ширила зараза, то би већина свештеника, особито физички слабијих, боловала од најразличнијих заразних болести и многи од њих већ давно помрли. Међутим, стварност показује сасвим друго. Велики број њих доживљава дубоку старост и умире од болести које нису заразне. У просеку свештеници су дуговечни људи. А тако је било и у старије доба кад су, пре увођења кашичице, сви верни причешћујући се, пили из истог путира.

Може ли жена за време менструалног периода

причешћивати се и посећивати храм

Још у III веку постављено је слично питање Светом Дионисију, епископу александријском († 265 г.), он је одговорио да жене у таквом стању, "ако су верне и побожне, неће се усудити нити да приступе Светој трапези, нити да приме Тело и Крв Христову", јер примајући Светињу треба да смо чисти и телом и душом. При том, он наводи пример крвоточне жене која се није усудила дотаћи тела Христовога, него само краја Његове одеће (Мт. 9, 20-22). У даљем разлагању Свети Дионисије каже да молити се, ма у ком стању да се ко налази, увек је дозвољено. /.../

У Новом завету се на ту ствар гледа друкчије. Никаква телесна нечистота не чини нас морално и молитвено нечистим. Створени од Бога, вели Свети Атанасије Велики, "ми немамо у себи ничега нечистог, него се само тада прљамо када чинимо грех који је гори од свакога смрада. А кад се без наше воље догоди какво природно истечење, ми морамо, по природној неопходности... трпети поред другог и ово".

/.../ На основу старозаветног гледишта на култну нечистоту жена у менструацији, доцније је дошло до гледишта да жене, у том стању не треба да долазе у цркву на заједничку молитву, а такоше за 40 дана после порођаја и побачаја. Биће да је на овакав став утицала и могућност да се случајним истечењем крви храм не би учинио нечистим, те би га требало освештавати. А вероватно и због задаха који изазивају материје чишћења распадањем. /.../

Држим да се из наведеног правила Светог Дионисија може сигурно закључити само да се жена у време менструације не може причестити. Додато упутство да се жене могу молити свагда, и у том и у другом стању, мислим да пре говори да им, у циљу молитве, не би било забрањено долазити у цркву. То утолико пре што он наводи пример крвоточне жене из Еванђеља, која је пришла Господу и дотакла се краја Његове одеће, али не и Његовог тела, што Светом Дионисију служи за доказ да се у афедрону не могу причестити. Још одређеније ово би се могло закључити из казивања поменутог старохришћанског списка, Апостолских установа, у коме се такође износи пример крвоточне жене и подвлачи да Спаситељ на тај њен поступак "није се онерасположио, нити је пак окривио, него напротив исцелио, рекавши: "Вера твоја спасе те". Овај Спаситељев поступак казује нам јасно да "телесно чишћење није одвратно богу који га је дао да бива женама у периоду од 30 дана, према телесном саставу, те по снази непокретне постају, и обично седе у кући". У закључку спис се обраћа мужевима наређујући: "И женама, при телесном чишћењу, мужеви да не прилазе, бринући се за пород. Јер Закон нареди: Жени, вели, кад је у афедрону не прилази, нити са труднима општи. Јер то се не чини ради рођења детета, него због уживања. А недолично је да љубитељ Бога буде љубитељ уживања".

Несумњиво је Светом Дионисију и Апостолским установама руководство за став у овом питању био еванђелски догађај и однос господњи према крвоточној жени, па то треба да буде и нама. Пошто је крвоточна жена по Мојсијевом Закону такође била нечиста, те се није смела дотицати никога (3. Мојс. 15, 25), у поступку Спаситељевом према њој за нас је од особитог значаја: 1. Што се жена није дотакла тела Христовог, него краја Његове хаљине; 2. Она то није учинила негде насамо, него у мноштву народа скупљеног око Њега; 3. Иако је она по Закону била нечиста, Господ је због њеног поступка није одагнао од Себе, нити из друштва, него њену веру похвалио и исцелио је. /.../

У духу изнетог еванђељског и канонског схватања, сматрам, дакле, да месечно прање жене не чини је ритуално, молитвено нечистом. Та нечистота је само физичка, телесна, као и лучење из других органа. Ван тога процеса, жена, а и тако и остали, свакако треба да се труди да чистог тела долази на заједничку молитву, поготово на Причешће. Но, још више

да се труди око чистоте душе, украшавања "унутрашњег човека срца с нераспадљивим (накитом) кроткога и мирнога духа, јер је то пред Богом драгоценост" (1. Пет. 3, 4).

Осим тога, како савремена хигијенска средства могу ефикасно спречити да се случајним истечењем крви храм не учини нечистим, као и ублажити задах који истицањем крви настаје, сматрам да и са те стране нема сметње да жена за време месечног прања, уз потребну обазривост и предузете хигијенске мере може долазити у цркву, целивати иконе, примити нафору и освећену водицу, као и учествовати у појању. Причестити се у том стању, или некрштена крстити се, не би могла. Но, у смртној болести може се и причестити и крстити. После порођаја, у погледу потреба молитава за долазак у цркву и учествовања детета треба се и даље држати прописа Требника.

О честом причешћивању верних

У Еванђељу читамо: "Ако не једете тела Сина Човечијег, ни пијете крви Његове, живота нећете имати у себи. Ко једе моје тело и пије моју крв има живот вечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан" (Јн. 6, 53-55). Из ових речи Господњих јасно се види неопходност приступања Светом Причешћу, тако и корист од тога. Као што дете после рођења, да би остало у животу и расло, мора да се храни, тако бива и са хришћанином. Родивши се духовно у Светом Крштењу, у Тајни миропомазања добивши благодат за даље узрастање, ми свој духовни живот одражавамо боажнском храном – Светим Причешћем. Њиме превасходно долазимо у најтешњу везу и јединство са Христом Животодавцем, постајемо "сателесници" с Њим. /.../ Сједињујући се у Светој Тајни Причешћа са Христом, у Христу се сједињујемо најтешње и једни с другима. Свети апостол Павле вели да смо "једно тело ми многи, јер сви од једног хлеба једемо" (1. Кор. 10, 17). /.../ Светим Причешћем ми остварујемо заједницу и са небеским светом. /.../

Верни су у старој Цркви присуствовали Светом Причешћу на свакој Литургији. Престарелим и болесним ђакони су носили Свето Причешће кући и тамо их причешћивали. /.../ И преко недеље многи верни су настојали да не остану без Причешћа, особито у Светој Четрдесетници. Да би се то омогућило и тада, кад се пуна Литургија није могла вршити, устројен је Чин Литургије Пређеосвећених дарова, која у ствари није Литургија у пуном смислу речи, него развијен чин причешћивања. Врло рано врши се Света Литургија и суботом. /.../

Но поред настојања да у свести верних буде свагда присутно и живо еванђељско учење о неопходности приступања Светом Причешћу, да би "живели вечно" (Јн. 6, 51), Православна Црква, кроз целу своју историју,

паралелно је развијала и другу новозаветну истину – да се тој највећој и најсветијој Тајни не сме приступати како било, као обичном јелу и пићу. /.../ По Светом Јовану Златоусту: "Савест треба очистити и тек тада се пирчестити, јер ко је нечист и недостојан, није у праву ни да се на празник причести... Јер не даје време право приступати (Тајни), зато што не чини празник Богојављења, или Четрдесетнице достојним оне коју приступају, него светлост и чистота душе". По њему је и установа 40-дневног поста пред Васкрс настала у том циљу. /.../

Проф. др Мирковић вели да је свештеникова дужност да енергично препоручује верним "што чешће примање Светог Причешћа". Али препустити честом Причешћу не треба све, него само "оне верне који се чувају од сваког тешког греха, који теже истинитом савршенству, који не пропуштају да се спреме за Свето Причешће према црквеним прописима и чијем Причешћу нема запреке. А још чешћем Причешћу, наиме сваког месеца, треба припуштати оне верне који уистину живе побожним животом, који се чувају чак и од оног греха у који човек лако пада и који из све душе желе да се сједине са Христом у Светом Причешћу".

На постављена питања, дакле, уркатко би одговор могао бити: Кад је реч о овој најсветијој Тајни наше вере, две се ствари не смеју превидети. Прво: Ако се не причешћујемо, не једемо Тела Сина Човечијег и не пијемо Крви Његове, живота не можемо имати у себи. Из ових речи Господњих, као и из: "Примите, једите, ово је тело моје... Пијте из ње сви, ово је крв моја...", јасно следи закључак о неопходности сталног приступања овој Тајни ради задобијања живота вечног. Друго, исто тако важна ствар је да због узвишености и светиње њене не смемо јој приступити како било, нити допустити да би се "унизилa до просте свакодневице". Јер, "ко недостојно једе хлеб, или пије чашу Господњу, огрешиће се о тело и крв Господњу".

Због прве потребе – уношења у себе животворне силе божанског Причешћа – Света Црква од почетка, особито недељом и празником, врши Свету Литургију позивајући све верне: "Приступите!" Ова Тајна се зато и врши да би верни не само чули речи Светог Писма и поуку, и учествовали у молитвама, него превасходно зато да би приступивши Светом Причешћу задобили његове благодатне дарове.

Због друге потребе – да чисто и свето живећи, у светости примимо светињу – Црква нас опомиње да прилазимо "са страхом Божијим", јер се "Светиња даје светима". А светим чини не само опроштење греха, него и наилазак Светог Духа и обиље добрих дела. /.../

Коначна одлука да ли поједини верни може да приступа Причешћу често, особито на велике празнике, или чак сваке недеље, као што је било

спочетка, или да се од Причешћа уздржи колико времена и са каквим покајањем, свакако треба да буде у сагласности са парохом, управо исповедником. Према стању у коме се верни налази, он ће одредити колико ван поста треба да пости, да ли пуних седам дана, како тражи Црквенословенски типик (Гл. 32), три, или само један дан; да ли уз јело на води само (сухоједење), или и на зејтину и риби. Затим, које још духовне припреме уз то да врши: интензивнију домаћу и црквену молитву, читање Светог Писма, милостињу, метанија, Исповест итд., или га треба припустити уз све то, но без пошћења уопште, као што и сада чине свештеници и као што је било у старини.

Разлог да се верни који бдију над својом душом не причешћују на Божић, Васкрс, Петровдан, јер треба да после Причешћа узимају посну храну, не налази се у канонским прописима. /.../ Као закључну мисао да употребимо савет Тертулијанов: "Тако живи да свакодневно можеш приступити (Причешћу)".

Изводи из књиге Његове Светости Патријарха Павла

"Пост и Свето Причешће у Православној Цркви"
